

CE

**Oplossingen voor
milieu, economie
en technologie**

Oude Delft 180

2611 HH Delft

tel: 015 2 150 150

fax: 015 2 150 151

e-mail: ce@ce.nl

website: www.ce.nl

Besloten Vennootschap

KvK 27251086

Duurzaamheidsfonds Gouda

Plan van Aanpak

Rapport

Delft, december 2003

Opgesteld door: M.J. (Martijn) Blom

Colofon

Bibliotheekgegevens rapport:

Blom, M.J. (Martijn)
Duurzaamheidsfonds Gouda: Plan van Aanpak
Delft, CE, 2003

Gemeenten / Duurzaamheid / Kooldioxide / Reductie / Energiebesparing /
Beleidsinstrumenten / Financiering / Subsidies / Samenwerking / Program-
ma's

Publicatienummer: 03.7511.35

Verspreiding van CE-publicaties gebeurt door:

CE
Oude Delft 180
2611 HH Delft
Tel: 015-2150150
Fax: 015-2150151
E-mail: publicatie@ce.nl

Opdrachtgever: Gemeente Gouda.

Meer informatie over de studie is te verkrijgen bij de projectleider Martijn Blom.

© copyright, CE, Delft

CE

Oplossingen voor milieu, economie en technologie

CE is een onafhankelijk onderzoeks- en adviesbureau, gespecialiseerd in het ontwikkelen van structurele en innovatieve oplossingen van milieuvraagstukken. Kenmerken van CE-oplossingen zijn: beleidsmatig haalbaar, technisch onderbouwd, economisch verstandig maar ook maatschappelijk rechtvaardig.

CE is onderverdeeld in vijf secties die zich richten op de volgende werkterreinen:

- economie
- energie
- industrie
- materialen
- verkeer & vervoer

Van elk van deze secties is een publicatielijst beschikbaar. Geïnteresseerden kunnen deze opvragen bij CE tel: 015-2150150. De meest actuele informatie van CE is te vinden op de website: www.ce.nl

Inhoud

1	Inleiding	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Bestuurlijke achtergrond en uitgangspunten	1
1.3	Doel2	
1.4	Aanpak	2
1.5	Leeswijzer	2
2	Analyse huidige situatie	3
3	Opzet	5
3.1	Doelstelling	5
3.2	Financiering en omvang	6
3.3	Projecten en doelgroepen	8
4	Uitvoering	11
4.1	Randvoorwaarden, procedure en beoordelingscriteria	11
4.2	Organisatorische vormgeving	13
4.3	Stappenplan	14
5	Samenvatting advies	17
A	Geïnterviewde personen	21
B	Selectie interviewverslagen	23

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Gemeente Gouda overweegt (Bestuursakkoord) om een duurzaamheidsfonds in het leven te roepen ter stimulering van duurzaamheid. De Gemeenten Gouda en Waddinxveen zijn gezamenlijk gestart met het opstellen van een plan van aanpak voor de opzet en uitvoering van dit fonds.

Het duurzaamheidsfonds vormt een belangrijke instrument om de doelen uit het (concept-)klimaatplan en mogelijke projecten die hieruit resulteren te realiseren. Uit het fonds kunnen projecten medegefinancierd of gesubsidieerd worden die passen in het klimaatbeleid, maar geïnitieerd en uitgevoerd worden door burgers, instellingen en bedrijven.

Dit advies beschrijft het *plan van aanpak* voor de opzet en uitvoering van een dergelijk duurzaamheidsfonds in Gouda, opgesteld door CE in opdracht van de Gemeente Gouda. Parallel hieraan is een advies aan de gemeente Waddinxveen uitgebracht. In beide adviezen wordt rekening gehouden met specifieke kansen en accenten in het klimaatbeleid. Daarnaast zijn er belangrijke overeenkomsten in de opzet en uitvoering.

1.2 Bestuurlijke achtergrond en uitgangspunten

Vanaf 1986 wordt gestructureerd gewerkt aan energiebesparingsbeleid. In 1991 gaf Gouda via de ondertekening van het internationale Klimaatverbond aan klimaatbescherming serieus te nemen. Gemeenten die het klimaatverbond hebben ondertekend streven immers naar halvering van de CO₂-uitstoot in 2010 t.o.v. 1987. In het collegeprogramma 2002-2006 heeft het college aangegeven een duurzaamheidsbeleid te willen voeren waarin prioriteit wordt gegeven aan het opstellen en uitvoeren van een klimaatbeleid tegen de achtergrond van het Kyoto-Protocol en het landelijk klimaatconvenant.

Binnen de kaders van BANS (Bestuursakkoord Nieuwe Stijl) ligt het voor de hand dat Gouda, gezien het jarenlange gevoerde ambitieuze energiebeleid, bij haar klimaatprogramma 2003-2006 gaat voor een brede aanpak en het ambitieniveau 'voorlopend'. In het bestuursakkoord 2002-2006 is al aangegeven dat duurzaamheid een belangrijk thema is. Dit vraagt om een brede aanpak met een adequate verankering in de gemeentelijke organisatie.

De integratie van duurzame ontwikkeling in het gemeentelijke beleid en de verankering in de uitvoering vraagt om de inzet van nieuwe instrumenten boven op het gemeentelijke instrumentarium (wettelijk kader, ruimtelijke ordening, beheer en voorlichting). De inzet van (financiële) instrumenten is hiervoor onmisbaar. In het collegeprogramma wordt hiertoe de instelling van een duurzaamheidsfonds overwogen.

1.3 Doel

Doel van voorliggend advies is:

Stel een 'plan van aanpak' op voor de opzet van een duurzaamheidsfonds dat een substantiële stimulans levert aan het behalen van de klimaatdoelstellingen van de Gemeente Gouda.

1.4 Aanpak

De aanpak die heeft geleid tot dit advies bestond uit:

- 1 Literatuurrecherche van relevante documenten.
- 2 Interne interviewronde: met betrokken ambtenaren en de wethouder (zie Bijlage A). Hierin is de opzet, uitvoering en samenhang met het bestaande beleid aan de orde geweest.
- 3 Externe interviewronde: met de potentiële doelgroep van het duurzaamheidsfonds (zie Bijlage A). De externe interviewronde bestond uit een inventarisatie van de mogelijkheden en potentiële projecten waaraan het duurzaamheidsfonds kan bijdragen.

1.5 Leeswijzer

In het *plan van aanpak* moet in ieder geval concreet antwoord worden gegeven op onderstaande vragen:

- 1 Wat is de doelstelling van het duurzaamheidsfonds?
- 2 Wat is de omvang van het fonds? Hoe kan het fonds gefinancierd worden?
- 3 Welke projecten en doelgroepen komen in aanmerking voor een bijdrage uit het fonds?
- 4 Welke criteria worden gehanteerd bij de toewijzing van het fondsbudget?
- 5 Hoe moet dit organisatorisch worden vormgegeven?
- 6 Hoe ziet het stappenplan voor invoering van het fonds eruit?

Leeswijzer

Deze vragen worden in hoofdstuk 3 (opzet: eerste drie vragen) en hoofdstuk 4 (uitvoering: laatste drie vragen) beantwoord. Hoofdstuk 5 sluit af met een samenvatting van het advies.

Alvorens op deze vragen in te gaan, hebben wij een analyse op hoofdlijnen uitgevoerd over de stand van zaken ten aanzien van klimaat en duurzaamheid in Gouda.

Huidige situatie

In dit hoofdstuk geven we een beknopte schets van de huidige situatie met betrekking tot de voortgang van het klimaatbeleid. Deze schets is gebaseerd op de literatuurstudie en de interviewronde.

- De Gemeente Gouda voert een actief energie- c.q. klimaatbeleid sinds 1986. Hiervoor dient het Energiebeleidsplan (en Supplement) en het Uitvoeringsplan Regionaal Energiebeleid als leidraad. Als uitvloeisel hiervan zijn verschillende regionale en lokale projecten uitgevoerd, zoals energiebeheerssystemen voor de gemeentelijke gebouwen, inkoop van groene stroom, zonneboiler actie, het opstellen van het Regionaal Windconvenant, etc, etc. Om de betrokkenheid van externe gemeentelijke partners te behouden en verder uit te bouwen, is een positieve stimulans voor langere duur onmisbaar.
- Met energiebesparing en inzet van duurzame energietoepassing is belangrijke vooruitgang met de reductie van CO₂ in de gemeente geboekt. Bedrijven, maatschappelijke instellingen, corporaties en inwoners leveren goede bijdragen aan de reductie van CO₂. In het energiebesparingsbeleid van de corporaties (o.a. Volksbelang en Woonpartners Midden-Holland) worden reeds vele besparende maatregelen als standaard meegenomen bij renovaties. Ook wordt bij nieuwbouwprojecten (duurzaam bedrijventerrein Gouwepark en nieuwbouwlocaties Westergouwe en Ronsseveld) gekeken hoe via de bestaand aanpak en de grondexploitatie de beoogde duurzaamheidsprestatie zoveel mogelijk gerealiseerd kan worden.
- Diverse betrokkenen geven aan er in de huidige fase van klimaat- en energieprojecten behoefte bestaat aan nieuwe kennis- en samenwerkingsverbanden die leiden tot verdergaande CO₂-reductiemaatregelen. Gedacht kan worden aan collectieve energieopties (wk-gasmotoren, laag-temperatuursystemen met warmtepompen, restwarmtebenutting, warmte- en koudeopslag). Het duurzaamheidsfonds zou zich met name moeten richten op het stimuleren van innovatieve projecten die een bijdrage leveren aan het beter voor het voetlicht brengen van deze verdergaande energiebesparingsopties bij de doelgroepen. Innovatief betekent hier vooral technieken waar relatief weinig of geen ervaring mee is opgedaan door gemeentelijke partners.

Kansen

- De bestaande woningvoorraad in Gouda biedt een groot potentieel aan energiebesparingsmogelijkheden. Vooral in oudere woningen, veelal flats, kan er veel worden gedaan aan energiebesparing in combinatie met duurzame energie. Door energiebesparingsmaatregelen te combineren met geplande renovaties en herstructurering van oude wijken, kan kosteneffectief worden gewerkt. De woningcorporaties spelen hierin dus een belangrijke rol als eigenaar van grote delen van de bestaande woonvoorraad. Daarnaast hebben institutionele beleggers en Vereniging van Eigenaren delen van het woningbezit in handen en zouden een belangrijke doelgroep van het fonds moeten vormen.
- Vanwege het verstedelijkte karakter van het grondgebied in Gouda, bestaan fysiek weinig mogelijkheden voor duurzame energieopties die ruimte nodig hebben (windenergie en biomassa). Vanwege het belang van de stimulering van voldoende windenergie, wil Gouda graag de rea-

lisatie hiervan in buurgemeenten stimuleren (zie Windconvenant). De DE-scan laat zien dat kansen voor een belangrijk deel liggen bij lokale opwekking 'achter de meter'. Van het totale duurzame energie potentieel kunnen PV-zonne-energie (zonnestroom), thermische zonne-energie (zonneboilers) en warmtepompen het grootste aandeel leveren, respectievelijk 7,3%, 3,4% en 3,1%.

Consequenties voor opzet duurzaamheidsfonds

Het duurzaamheidsfonds zal zich primair moeten richten op de realisering van opties waarvoor duidelijke kansen en potenties bestaan binnen de Gemeente Gouda. Dit zijn besparingsopties in de bestaande woningvoorraad die onder andere bij renovaties kunnen worden doorgevoerd. Aansluitend op de DE-scan zullen met name de duurzame energieopties die zoveel mogelijk binnen de bestaande bebouwing kunnen worden ingepast de voorkeur hebben¹.

Belangrijke doelgroepen in dit kader zijn corporaties, institutionele beleggers, particuliere huizenbezitters, VVE's² en projectontwikkelaars.

De analyse van de huidige situatie laat verder zien dat nieuwe opties met vergaande CO₂-reductie nog onvoldoende van de grond komen. Knelpunten zijn op de eerste plaats het ontbreken van kennis en inzicht om dergelijke samenwerkingsprojecten op te zetten en het ontbreken van een duidelijke probleemeigenaar / projecttrekker die het initiatief kan nemen. In de tweede plaats vormen de onrendabele top en aanzienlijke investeringsrisico's van de investeringen een knelpunt.

Daaruit volgt dat het duurzaamheidsfonds zich moeten richten op projecten met een verdergaand besparingspotentieel en daarnaast vooral de start- of initiatieffase die tot dergelijke projecten kan leiden. Denk aan projectmatige samenwerkingsverbanden en haalbaarheidsonderzoeken die de kiem kunnen vormen voor nieuwe opties. Daarbij zal de verspreiding van resultaten en de voorbeeldfunctie een belangrijk onderdeel van het project moeten vormen. Tegelijkertijd zal de rol van de gemeente zich niet moeten beperken tot subsidieverstrekker. Subsidies uit het duurzaamheidsfonds dienen dan ook zoveel mogelijk geflankeerd te worden door een beleid waarbij een actieve en initiërende rol wordt gespeeld om kansen bij renovatie en nieuwbouw, in samenwerking met partners te verzilveren.

¹ Het gaat hier veelal om zogenaamde opties 'achter de meter': zonne-energie, warmtepompen, turbines (windturbines op daken van corporaties), etc.

² VVE's vormen als intermediair een belangrijke en relatief eenvoudig te bereiken doelgroep. In het pilotproject met de VVE aan de Anna van Hensbeeksingel hebben in 2002 23 huiseigenaren (van de ca. 60 leden) samen 144 zonnepanelen aangeschaft (met piekvermogen van 18.000 Watt). Dankzij de quantumkorting die de vereniging van eigenaren bij de leveranciers bedong en dankzij een gemeentesubsidie betaalden de bewoners een aantrekkelijke prijs en was het enthousiasme om te investeren groot.

3 Opzet

Bij de opzet van het duurzaamheidsfonds staan de volgende vragen centraal:

- Wat is de doelstelling van het fonds? (paragraaf 3.1)
- Wat is de omvang van het fonds? Hoe kan het fonds gefinancierd worden? (paragraaf 3.2)
- Welke projecten en doelgroepen komen in aanmerking voor een bijdrage uit het fonds? (paragraaf 3.1)

Hieronder worden deze vragen beantwoord.

3.1 Doelstelling

Hoofddoelstelling

Hoofddoel van het fonds is het reduceren van CO₂ door een kosteneffectieve stimulering van klimaatprojecten. Daarmee wordt bedoeld dat CO₂ wordt gereduceerd tegen een zo gering mogelijk gemeentelijke bijdrage uit het duurzaamheidsfonds.

Teneinde CO₂ te reduceren, kunnen projecten ondersteund worden die *versterkt* bijdragen aan energiebesparing, toepassing van duurzame energie, innovatieve energievoorzieningen en experimentele energieprojecten. Dit betekent derhalve 'extra' ten opzichte van de bestaande praktijk of de wettelijke norm. Daarmee wordt voorkomen dat projecten worden gestimuleerd die zonder de subsidie ook wel tot stand zouden zijn gekomen. Hiermee wordt het aandeel "free-riders" zoveel mogelijk beperkt en wordt een eerlijke allocatie van overheidsmiddelen mogelijk gemaakt. Kosteneffectiviteit is dus een belangrijke criterium bij het verstrekken van de subsidies. Zie ook paragraaf 4.1.

Nevendoelen

Nevendoelen zijn:

- ontwikkeling en toepassing van nieuwe / innovatieve energiesystemen stimuleren die een belangrijkste uitstraling hebben naar de gehele gemeente;
- draagvlak voor klimaatbeleid verbeteren door voordelen van een duurzaam energiegebruik voor burgers en bedrijven te laten zien.

Ad innovativiteit

Het is van groot belang binnen de Gemeente Gouda ervaring op te doen met thans nog relatief onbekende energiesystemen (zie hoofdstuk 1). Deze leercurves kunnen op termijn leiden tot verankering van nieuwe technieken binnen het bestaande energiebesparingsbeleid van bedrijven, instellingen en corporaties. Belangrijke voorwaarde is dat projectresultaten ook verder verspreid kunnen worden.

Ad draagvlak

Energiebesparing en toepassing van duurzame energie hebben, naast CO₂-reductie, belangrijke voordelen voor burgers, maatschappelijke instellingen en bedrijven. Daarbij kan gedacht worden aan kostenbesparingen, onderstrepen van een duurzaam imago, comfort, verbeterde leefbaarheid, een langere levensduur van gebouwen, etc. Alhoewel de hoofddoelstelling CO₂-besparing is, zal het DF ook aantoonbaar bij moeten dragen aan bijvoor-

beeld leefbaarheid, woonkwaliteit en een lagere energienota voor bedrijven en bewoners. Het is van groot belang om over deze maatschappelijke meerwaarde goed te communiceren om het draagvlak voor een DF te kunnen waarborgen.

Deze doelen worden in het advies nader uitgewerkt in de beoordelingscriteria in paragraaf 4.1.

3.2 Financiering en omvang

Financiering van het duurzaamheidsfonds kan op verschillende manieren. Deze zijn onder te verdelen in eenmalige reservering en continue financiering. Onder éénmalige financiering valt reservering vanuit de gemeentelijke begroting. Onder continue financiering vallen mogelijkheden om een 'permanente' geldstroom te genereren ten behoeve van investeringen in het lokale klimaatbeleid.

Voorgesteld wordt om te starten met een eenmalige reservering op de begroting ter grootte van € 250.000,-. Met het startkapitaal kunnen in het eerste jaar projecten worden ondersteund. Omdat het moeilijk is om een indicatie van de mogelijke putting van het fonds op voorhand te geven, zal de financiële omvang van het fonds per jaar worden bepaald.

Aangezien de putting uit het fonds sterk afhankelijk is van het jaarlijkse aanbod van duurzaamheidsprojecten, geven we in overweging een bestemmingsreserve te creëren. In geval van onderuitputting kan het resterende bedrag naar het volgende jaar worden geschoven. Zo krijgt het duurzaamheidsfonds het karakter van een "schommelfonds" en kan effectiever ingespeeld worden op de financieringsbehoefte van de aanvragers.

Optie voor permanente financiering

Op de EMH-gelden of de renteopbrengst daarvan wordt vooralsnog geen specifieke claim gelegd. Financiering vindt plaats vanuit de algemene reserve.

Bij gebleken succes kan een beroep worden gedaan op de (rente)opbrengsten van EMH-aandelen zodat een permanente bron van financiering wordt gecreëerd.

Optie voor medefinanciering vanuit energiebedrijven

- Wij stellen voor om samenwerking met het energiebedrijf Eneco te zoeken en de gemeentelijke storting te combineren met de MAP-gelden. Eneco beschikt nog over MAP-budgetten. De MAP-gelden hebben een maatschappelijke functie en dienen voor maatschappelijk doeleinden te worden aangewend. Inzet voor samenwerking zou bijvoorbeeld kunnen zijn een verdubbeling van het bedrag.

Wij adviseren om deze optie tot samenwerking aan de Raad voor te stellen.

Opties voor langere termijn

Op wat langere termijn kan tevens gedacht worden aan een koppeling van het fonds aan vergroening van het lokale belastingstelsel:

- 1 **Vergroening OZB:** een verhoging van OZB-tarieven / of een uitgestelde verlaging van de tarieven kan worden aangewend voor het duurzaamheidsfonds. Ook kan hierbij worden gedacht aan een OZB-differentiatie naar woningen die een hoge en lage energieprestatie kennen. Een juiste

keuze voor de tarieven kan met name corporaties en ook particulieren prikkelen om tot een verbetering van de energieprestatie te komen. Een differentiatie van de OZB zal, in tegenstelling tot de verhogingsvariant, opbrengstenneutraal worden doorgevoerd. Hoewel er dus geen directe koppeling ligt tussen het fonds en de OZB-differentiatie, vormen beide instrumenten te samen een goede mix om tot energiebesparing in de gebouwde omgeving te komen. Hiervoor zou binnen de regiogemeenten Midden-Holland een vergroeningsdiscussie gestart kunnen worden.

- 2 **Vergroening grondprijzen:** een kleine opslag op de grondprijzen kan een aardige extra financieringsbron voor het fonds vormen en daarnaast prikkelen tot duurzaam en efficiënt ruimtegebruik. Hiervoor zijn bij voorkeur gezamenlijke afspraken nodig met regiogemeenten in Midden-Holland om de concurrentieverhoudingen niet te verstoren.
- 3 **Ontwikkeling statiegeldregeling gronduitgifte:** de statiegeldregeling kan als instrument bij de gronduitgifte worden ontwikkeld. Ook vanuit een statiegeldregeling kan het fonds gevoed worden: niet-teruggegeven opslagen op de grondprijs kunnen dan naar het fonds terugvloeien. Aangezien dit bedrag min of meer geormerkt is voor duurzaamheid maar hiervoor niet is aangewend, heeft dit in het duurzaamheidsfonds zijn 'natuurlijke plek'.

Wij adviseren de drie genoemde financieringsopties voor de lange termijn pas na enige ervaring met het duurzaamheidsfonds voor te stellen. Vanwege het belang om het juiste geografische schaalniveau te kiezen, is een discussie hierover binnen het regionale samenwerkingsverband Midden-Holland op zijn plaats. Gouda kan hierin samen met Waddinxveen het voortouw nemen.

Integratie met ISV-budget voor duurzame stedelijke vernieuwing

Voeding van het fonds zou gedekt kunnen worden uit het deel van het ISV-budget dat bestemd is voor stimulering van duurzame stedelijke ontwikkeling. Gemeentelijke financiële stimulering van investeringen in duurzame energie toepassingen past binnen de doelstelling van het ISV. Het bedrag dat hiervoor beschikbaar is, bedraagt naar verwachting 93 duizend euro (aangezien 20 duizend reeds bestemd is voor de *Subsidieregeling zonne-energie Gouda 2003*). Hiervoor zal een voorstel aan de provincie moeten worden gedaan.

Vooralsnog kan deze optie als terugvaloptie worden gezien voor de financiering van het fonds in 2004 en verdient reservering op de begroting de voorkeur.

Integratie met SVN-fonds

Integratie van het bestaande SVN-fonds en het nieuwe duurzaamheidsfonds is op dit moment niet aan de orde. Thans wordt een nieuwe opzet van het SVN-fonds overwogen, aangezien tot op heden er beperkt beroep op is gedaan. Dat biedt wel de mogelijkheid om tot een integrale aanpak van de verbetering van woonkwaliteit en duurzaamheid te komen. Zie volgende paragraaf.

Financiële integratie van het duurzaamheidsfonds en SVN-fonds is niet zinvol (verschillend karakter en doelstellingen), wel kan een integrale aanpak om de duurzaamheid en kwaliteit van het woningbestand te verbeteren uit beide fondsen gefinancierd worden.

3.3 Projecten en doelgroepen

Met de middelen uit het fonds kan een financiële bijdrage worden geleverd aan projecten van derden op het terrein van energiebesparing, duurzame energie en duurzaam bouwen. Hierin is het belangrijk om de lat hoog te leggen. Het moet gaan om projecten of onderzoeken die direct of op termijn leiden tot het *extra of versneld* reduceren van CO₂. Uitgangspunt is telkens dat de wettelijke normen of de door de gemeente nagestreefde duurzaamheidsnormen binnen de exploitatie van de initiatiefnemer moeten worden gefinancierd en dat alleen een *extra ambitie* hierboven op in aanmerking komt voor een bijdrage uit het fonds. Zo ontstaat een gelijk speelveld en kan worden voorkomen dat wat voor de ene initiatiefnemer standaard is voor de ander een interessante mogelijkheid tot extra financiering.

Uitgaande van de analyse van de huidige situatie stellen we voor het duurzaamheidsfonds open te stellen voor:

- 1 **Hardwareprojecten:** maatregelen en projecten die CO₂ reduceren.
- 2 **Softwareprojecten:** haalbaarheidsonderzoeken (energiescan en -visies) en projectsamenwerkingsverbanden gericht op concrete maatregelen en technieken voor verdergaande CO₂-reductie.

Hardware-projecten

Met het duurzaamheidsfonds wil Gouda projecten steunen die bijdragen aan het vermijden van CO₂. Het fonds staat in principe open voor alle projecten die aantoonbaar en kosteneffectief bijdragen aan de CO₂-reductie binnen het gemeentelijk grondgebied. Hieronder geven we een opsomming van voorbeeldprojecten die in aanmerking kunnen komen:

- 1 Duurzame herstructurering.
- 2 Duurzame energievoorziening voor bepaalde locaties.
- 3 Zonneboilerprojecten (corporaties).
- 4 Zonnecellen op kantoren en/of bedrijfspanden.
- 5 Stimulering energiebesparing voor kleine bedrijven en huishoudens.
- 6 Nieuwe energievoorzieningen (warmtekrachtinstallaties in nieuwe en renovatiewijken, warmtepompen) en restwarmtebenutting.
- 7 Opslag van energie (warmte en koude).
- 8 Energie-utilities op bedrijventerreinen (WK-gasmotoren).
- 9 Duurzame energie internationaal.

Of de projecten ook daadwerkelijk in aanmerking komen voor een subsidie hangt van de beoordelingscriteria. Deze worden in paragraaf 4.1 op een rij gezet.

Softwareprojecten

Strikt genomen leiden haalbaarheidsonderzoeken niet tot CO₂-reductie, maar kunnen wel bijdragen aan kennis over beschikbare opties en kosten om energie te besparen. De analyse van de huidige situatie laat zien dat het juist ontbreekt aan deskundigheid en samenwerkingsvormen ten behoeve van verdergaande energiebesparingsmaatregelen in de bestaande bouw en bij bedrijven. Vanuit de corporaties en bedrijven is daar ook een duidelijke behoefte aan deze kennis gesignaleerd. Aangezien het op voorhand niet duidelijk is in welke mate van beide subsidiemogelijkheden gebruik gaat worden gemaakt, is het niet zinvol een richtlijn voor de verdeling van het budget vast te stellen³.

³ Wel zal bij elke aanvraag bekeken moeten worden in hoeverre het onderzoek vanuit Subsidieregeling BANS Klimaatconvenant kan worden bekostigd, alvorens een beroep te doen op het duurzaamheidsfonds.

De volgende soorten studies komen in principe in aanmerking voor een bijdrage uit het duurzaamheidsfonds:

- energiescans ten behoeve van bedrijven waarin nadrukkelijk ook innovatieve dan wel verdergaande reductieopties worden bekeken;
- energievisies of haalbaarheidsstudies gericht op een duurzame energievoorziening;
- samenwerkingsverbanden gericht op een nieuwe energievoorziening met een collectief karakter. Voor de verwezenlijking van duurzame en innovatieve energieoplossingen is samenwerking tussen verschillende partijen - gemeenten, corporatie of projectontwikkelaar, energiebedrijf, Novem, etc. - onontbeerlijk. Het opzetten van samenwerking, concreet (voor)onderzoeken van mogelijkheden voor een duurzame energievoorziening en indien mogelijk / haalbaar toe te passen komen in aanmerking voor een bijdrage⁴;
- ook communicatie en voorlichtingsprojecten over bijvoorbeeld energiebesparing in bestaande bouw of nieuwbouw. Projecten als 'modelwoning bestaande bouw' of 0-energiewoningen kunnen als voorbeeldprojecten in aanmerking komen voor financiering. Informatie over mogelijkheden is belangrijk om bewustwording en gedragsverandering te stimuleren;
- internationale ontwikkelingsprojecten.

Integrale aanpak woningbestand

Wij adviseren voorts wijken integraal te benaderen door duurzaamheid samen te voegen met veiligheid, onderhoud, etc in een totaalpakket aan diensten gericht op woningverbetering. Wanneer hier een financieringsbehoefte voor het duurzaamheidsdeel uit voortvloeit, kan op het fonds een beroep worden gedaan of het ISV-budget voor duurzame stedelijke ontwikkeling.

Doelgroepen

Aanmelding van projecten staat open voor alle doelgroepen van het gemeentelijke milieu- en klimaatbeleid. Dit kunnen in principe individuele personen zijn of organisaties / bedrijven. Tot de doelgroepen behoren onder andere:

- woningcorporaties;
- bedrijven;
- instellingen;
- verenigingen van eigenaren;
- institutionele beleggers;
- milieuorganisaties;
- burgers;
- organisaties uit ontwikkelingslanden.

De gemeentelijke organisatie zelf kan geen projecten indienen en zal via de reguliere budgetten haar eigen verantwoordelijkheid moeten nemen (voorbeeldfunctie).

Projecten dienen zowel inhoudelijk als financieel goed onderbouwd te zijn. De financiële en praktische haalbaarheid moet duidelijk uit de aanvraag blijken.

⁴ Hierbij kan gedacht worden aan workshops en conferenties die tot doel hebben te komen tot samenwerking met betrekking tot innovatieve en verdergaande energieoplossingen. Als voorwaarde kan worden opgenomen dat de gemeente aanwezig is en invloed kan hebben op de agenda.

4 Uitvoering

Bij de uitvoering van het duurzaamheidsfonds staan de volgende vragen centraal:

- 1 Welke criteria worden gehanteerd bij de toewijzing van het fondsbudget? (paragraaf 4.1)
- 2 Hoe moet dit organisatorisch worden vormgegeven? (paragraaf 4.2)
- 3 Hoe ziet het stappenplan voor invoering van het fonds eruit? (paragraaf 4.3)

4.1 Randvoorwaarden, procedure en beoordelingscriteria

Randvoorwaarden

Om in aanmerking te komen voor een bijdrage uit het duurzaamheidsfonds dient in ieder geval aan de volgende randvoorwaarde te zijn voldaan:

- het project draagt bij aan een vermindering van CO₂-uitstoot binnen de gemeentegrenzen door:
 - het terugbrengen van de vraag naar energie;
 - een verhoging van het aandeel duurzame energiebronnen in de energievoorziening;
 - een structurele vermindering van het gebruik van fossiele brandstoffen.

Indien de CO₂-reductie van verschillende projecten vergelijkbaar is, zal tevens worden gekeken naar de volgende aanvullende randvoorwaarden:

- bijdrage aan het vergroten van het draagvlak voor het lokale klimaatbeleid door zichtbare en toegankelijke technieken te gebruiken;
- extra voordelen voor burgers in termen van wooncomfort, gezond wonen, leefbaarheid en veiligheid;
- opdoen van ervaring met energieoplossingen die relatief nieuw zijn binnen de gemeente.

Procedure

Er zijn in principe twee opties voor de wijze waarop de subsidies worden verstrekt:

- 1 Wie het eerst komt, wie het eerst maalt.
- 2 Tender op basis CO₂-reductie (of andere duurzaamheidscores) per subsidie-euro.

Het eerste systeem van subsidieverstrekking is flexibel. Op elk moment van het jaar is het mogelijk om een project in te dienen voor een bijdrage uit het duurzaamheidsfonds. Direct na ontvangst van de navraag of twee keer per jaar op van tevoren afgesproken momenten beoordeelt de toetsingscommissie de binnengekomen aanvragen op basis van de beoordelingscriteria. Subsidie wordt verstrekt tot het budget is uitgeput op volgorde van binnenkomst.

Het tweede systeem, de tender, heeft als voordeel dat aanvragers van tevoren op de hoogte zijn van de beoordelingsprocedure. Binnen de indieningstermijn worden alle aanvragen beoordeeld en op een rij gezet. De aanvragen met de hoogste CO₂-reductie per gesubsidieerde euro komen als eerste in aanmerking voor een subsidie totdat het budget is uitgeput. Met de tenderprocedure is de kosteneffectiviteit van CO₂-reductie het meest gewaarborgd, omdat een zo hoog mogelijke reductie van CO₂ wordt gehaald tegen zo laag mogelijke gemeentelijke bijdragen.

Voorgesteld wordt om het eerste systeem te hanteren bij subsidieverstrekking, vanwege de flexibiliteit waarmee op aanvragen kan worden ingespeeld. Vooral in de opstartfase is het van belang goed in te kunnen spelen op aanvragers en de administratieve lasten tot een minimum beperkt te houden. De reserves van het fonds kunnen in uitzonderingsgevallen ingezet worden wanneer zich belangrijke projecten aandienen met een groot maatschappelijk rendement of een sterk innovatief karakter. In deze fase zou de tender tot gevolg kunnen hebben dat interessante projecten met een beperkte CO₂-reductiebijdrage maar een belangrijke uitstraling naar de gemeente, formeel buiten de boot vallen.

Na een jaar zal de procedure geëvalueerd worden. Wanneer de toestroom van subsidieaanvragen toeneemt, kan alsnog gekozen worden voor een tender. Hiermee kan worden voorkomen dat indien het budget vroegtijdig zou worden uitgeput, projecten met een hoger klimaatrendement niet meer in aanmerking komen voor een subsidie.

Een toets achteraf of de subsidie conform begroting is besteed en de techniek is geïnstalleerd (of het project is uitgevoerd) maakt deel uit van de procedure. De subsidieaanvrager dient hiervoor de benodigde documenten aan te leveren (facturen, foto van in bedrijfstelling).

Beoordelingscriteria

Bij de beoordeling van de subsidieaanvragen worden de volgende criteria gehanteerd:

- de verwachte CO₂-reductie moet extra zijn t.o.v. bestaande praktijk, wettelijke normen of *business as usual*. De aanvrager moet de extra reductie aantoonbaar maken door inzichtelijk te maken wat de besparing is ten opzichte van de referentiecasse;
- projecten moeten aansluiten bij het uitvoeringsprogramma klimaatbeleid 2003-2006;
- naast CO₂-reductie zoveel mogelijk andere voordelen hebben op het terrein van woonkwaliteit, veiligheid en leefbaarheid;
- zo veel mogelijk een innovatief karakter hebben;
- het fonds mag aanvullend zijn ten opzichte van andere subsidies, mits de aanvrager duidelijk maakt welke andere subsidies voor het project aangevraagd worden dan wel reeds zijn toegekend;
- voorrang wordt gegeven aan collectieve aanvragen bijvoorbeeld via VVE en parkbeheerders (bedrijventerreinen)⁵.

Richtlijnen voor het subsidiebedrag per project

Het te verstrekken subsidiebedrag per duurzaamheidsproject dient zo veel mogelijk te worden gebaseerd op de onrendabele top van de investering. Dit is het verschil tussen het maatschappelijke rendement (kosten en baten voor de samenleving) en het private rendement (kosten en baten voor de exploitant). Door het subsidiebedrag op dit verschil te baseren, kan het financieel onrendabele project toch over de streep worden getrokken.

Ervaringen met het Energiefonds Delft (zie bijlagen 1.4) hebben uitgewezen dat gegevens over de onrendabele top door de aanvrager moeten worden aangeleverd. Aangezien de praktijk te veel in ontwikkeling is en de toepassing van energietechnieken breed is, is het niet zinvol de onrendabele top

⁵ Het grootschaliger stimuleren van de toepassing van DE-technieken is gebaat bij een aanpak via intermediairs en een aanpak die samenwerking bevordert. Het succes van de in 2002 uitgevoerde pilot bij Vereniging van Huiseigenaren Anna's Herenhuizen toont aan dat via het betrekken van intermediairs bij de stimulering van DE de gemeente tot betere resultaten kan komen.

van standaardtechnieken op voorhand te bepalen. Toekenning van het subsidiebedrag is dus altijd maatwerk.

Om de aanvraag goed te kunnen beoordelen, zijn de volgende gegevens noodzakelijk:

- een goede onderbouwing van het milieurendement;
- onderbouwing van de financiële haalbaarheid.

Voorstel is om het subsidiebedrag te baseren op een percentage van de energetische meerkosten van een bepaald project. Hiermee kan de terugverdientijd van de investering worden teruggebracht en een deel van de onrendabele top worden overbrugd. Voor softwareprojecten wordt een subsidiepercentage van de totale kosten gehanteerd. Het voorstel is om 10% van het fonds te reserveren voor internationale projecten.

Verdeling fonds

Bij de allocatie van subsidies uit het fonds zal gestreefd worden naar een evenwichtige verdeling over grote en kleine projecten, en verschillende doelgroepen.

4.2 Organisatorische vormgeving

Voorgesteld wordt om een toetsingscommissie in te stellen die breed is samengesteld uit personen van binnen en buiten de gemeentelijke organisatie. Voordeel hiervan is dat het duurzaamheidsfonds niet een interne gemeentelijke zaak is, maar ook gedragen wordt door de lokale partijen die direct of indirect betrokken zijn bij de uitvoering van projecten. Een breed samengestelde toetsingscommissie kan ook nieuwe impulsen aan het klimaatbeleid geven door kansen te bieden voor nieuwe samenwerkingsverbanden.

Agentschap?

In de Gemeente Delft speelt het Delfts Energie Agentschap (DEA) een belangrijke rol in het formuleren en aandragen van nieuwe projecten ten behoeve van het Energiefonds. Het DEA is een gezamenlijk initiatief van de Gemeente Delft, de Gemeente Schipluiden, Energie Delfland, de woningcorporaties, de KvK, de Windvereniging en de Woonkoepel. Het DEA is een zelfstandige organisatie die zich bezig houdt met de opzet en uitvoering van lokaal energiebeleid.

Het DEA-model (zie tekstkader) is een model waar de Gemeente Gouda op termijn naar toe kan groeien. Op kleinere schaal kan de breed samengestelde toetsingscommissie tevens een rol spelen in het initiëren van nieuwe samenwerkingsverbanden en ontwikkelen van projecten.

We stellen voor om de het energiebedrijf Eneco te benaderen voor een bijdrage zo mogelijk uit de MAP-gelden. Hiermee kan de financiële omvang van het fonds worden vergroot. Het energiebedrijf kan als investeringspartner in energieprojecten optreden.

Om de onafhankelijkheid van de toetsingscommissie te waarborgen, geldt de *formele procedure* dat betrokken partijen zich moeten terugtrekken indien men eigen projecten zou gaan beoordelen.

De toetsingscommissie zal bij voorkeur uit de volgende personen bestaan:

- wethouder milieu en duurzame ontwikkeling;
- energiecoördinator;
- hoofd afdeling Ruimtelijke plannen;
- vertegenwoordiger Novem / klimaatadviseur provincie;
- vertegenwoordiger Kamer van Koophandel.

Ambtelijk verantwoordelijk voor het beheer van het duurzaamheidsfonds is de energiecoördinator. Het hoofd van de afdeling Ruimtelijke plannen zal als leidinggevende verantwoordelijk zijn voor het budgetbeheer. Bestuurlijk verantwoordelijk is de portefeuillehouder milieu.

Samenwerking Gouda en Waddinxveen

Samenwerking in de toetsingscommissie tussen Gouda en Waddinxveen zal een gezamenlijke aanpak van het klimaatbeleid ten goede komen. Vanuit de gezamenlijke toetsingscommissie kunnen belangrijke gemeenteoverschrijdende projecten geïnitieerd worden (projectontwikkeling en -werving).

Geadviseerd wordt om het fonds als een gezamenlijk duurzaamheidsfonds van de Gemeenten Gouda en Waddinxveen te presenteren. Er kan geprofiiteerd worden van een gemeenschappelijke aanpak van de doelgroep en voorkomen worden dat deze dubbel benaderd worden.

Bij de toekenning van subsidies zal altijd een eenduidige relatie bestaan tussen financiering en uitgaven liggen (gemeentelijke schot of oormerk).

Door samenwerking met Waddinxveen wat betreft de communicatie, projectenwerving en projectenbeoordeling voor het Duurzaamheidsfonds ontstaan wederzijdse voordelen voor beide gemeenten. Beschikbaar te stellen personele capaciteit t.b.v. het Duurzaamheidsfonds in beide gemeenten kan geheel of gedeeltelijk gebundeld worden. Ook de uitwisseling van ervaring wordt vergemakkelijkt.

Capaciteitsbeslag en ondersteuning

In het kader van het klimaatprogramma 2003-2006 zal de intensivering van de gemeentelijke inspanning noodzakelijk zijn. Gezien het reorganisatietraject Optima Forma binnen de gemeentelijke organisatie, waarbij de keuze is gemaakt voor de regisseursrol van de Gemeente Gouda, is bij het ontwikkelen van het klimaatprogramma vanuit gegaan dat de extra benodigde personele inzet vooral moet worden gevonden via verdere uitbesteding van werkzaamheden aan derden. Uitbreiding van eigen gemeentelijke personele capaciteit ligt, vanuit Optima Forma bezien, niet voor de hand. Op dit moment wordt al een deel van de werkzaamheden van het klimaatprogramma uitgevoerd via de Regionale Energie Coördinatie Midden-Holland (REC). De benodigde intensivering van de inspanning kan worden gevonden door vanuit Gouda meer werkzaamheden via de REC te laten uitvoeren. Aan de raad wordt via het advies "Klimaatprogramma 2003-2006" voorgesteld hiermee in te stemmen.

Indien samenwerking bij het Duurzaamheidsfonds zowel in Gouda als Waddinxveen de voorkeur heeft, ligt het voor de hand om de communicatie, projectenwerving en -beoordeling hieromtrent onder te brengen bij de projectenorganisatie van de REC. De benodigde REC-uren worden geraamd op jaarlijks circa 225 uur (afhankelijk van het succes van het Duurzaamheidsfonds). Jaarlijks blijven daarnaast circa 25 uren noodzakelijk van de beleidsmedewerkers energie en/of milieu van de sector Stadswerken. Deze uren zijn alvast opgenomen in het Klimaatprogramma 2003-2006.

4.3 Stappenplan

Om tot invoering van het duurzaamheidsfonds te komen dienen de volgende stappen te worden gezet:

- 1 Benadering energiebedrijf Eneco voor financiële bijdrage:
 - afspraken maken over deelname energiebedrijf;
 - afspraken maken over hoogte financiële bijdrage.

- 2 Goedkeuring van het Plan van Aanpak duurzaamheidsfonds door de gemeenteraad⁶.
- 3 Subsidieverordening en mandatering laten vaststellen door B&W en de raad.
- 4 Organisatorische uitwerking:
 - opzet projectbureau;
 - samenstellen toetsingscommissie;
 - opstellen communicatieplan.
- 5 Gemeenschappelijke campagne (samen met Waddinxveen) om doelgroepen uit te nodigen om projecten aan te dragen:
 - na instelling van het fonds wordt er publiciteit gegeven aan het duurzaamheidsfonds, de criteria waaraan projecten moeten voldoen en de wijze waarop projecten kunnen worden aangedragen;
 - benaderen van de verschillende doelgroepen.
- 6 Actieve werving van projecten:
 - zeker in het begin zal een actieve opstelling van de gemeente noodzakelijk zijn om voldoende duurzaamheidsprojecten te kunnen voordragen voor het fonds;
 - bij renovatieprojecten en nieuwbouw (woningbouw, kantoren en bedrijvenlocaties) zal de energicoördinator een goed beeld moeten krijgen van de mogelijkheden tot energiebesparing en initiatiefnemers moeten wijzen op het bestaan van een duurzaamheidsfonds;
 - mogelijk kan vanuit de toetsingscommissie initiatieven tot samenwerking ontstaan voor verdergaande klimaatprojecten;
 - indien dit structurele vormen gaat aannemen, is het noodzakelijk hier een aparte projectorganisatie voor in het leven te roepen. Toetsing en projectontwikkeling wordt zo uit elkaar gehouden.
- 7 Begeleiding van aanvragers bij subsidieaanvraag:
 - rekening dient gehouden te worden met de reservering van capaciteit voor de begeleiding van subsidieaanvragers;
 - dit kan bestaan uit voorlichting, helpen bij de projectafbakening en -ontwikkeling, en oplevering van de gewenste gegevens in het kader van de subsidieaanvraag.
- 8 Beoordeling van ingediende projecten op basis van de hiervoor genoemde beoordelingscriteria door toetsingscommissie:
 - de projecten worden beoordeeld op basis verwachte totale reductie van CO₂ en de andere criteria;
 - de projecten die volgens de toetsingscommissie voldoen aan de criteria worden gehonoreerd totdat het totale budget is uitgeput;
 - indien het totale budget is uitgeput kan in uitzonderlijke gevallen (projecten met hoog milieurendement of groot uitstralings-effect) een beroep op de reserves worden gedaan;
 - de hoogte van de subsidie wordt bepaald door een % (zeg 15%) van de energetische meerkosten te nemen. Voor haalbaarheidsstudies of projectsamenwerkingsverbanden geldt een percentage van 75% van de totale kosten.
- 9 Evaluatie subsidieaanvraag:
 - door middel van een bewijs (foto's en/of facturen) achteraf toont de aanvrager aan dat zijn project conform inhoudelijke en technische beschrijving in de subsidieaanvraag is uitgevoerd.

⁶ Al dan niet met een bijdrage van het energiebedrijf.

- 10 Evaluatie duurzaamheidsfonds: Er wordt na een jaar een rapportage opgesteld voor B en W waarin de opzet, uitvoering en wijze van subsidieverstrekking van het duurzaamheidsfonds wordt geëvalueerd. Aandachtspunten bij de evaluatie zijn het totale CO₂-reductie-effect in verhouding tot het totale subsidiebedrag, voordelen voor burgers en bedrijven, organisatorische vormgeving en administratieve lasten voor de aanvrager. Gekeken zal worden of een tenderprocedure zinvol is.

5 Samenvatting advies

Samengevat luidt het plan van aanpak:

- 1 Wij adviseren een duurzaamheidsfonds in te voeren per 1 januari 2004 met als hoofddoelstelling het reduceren van CO₂ door een kosteneffectieve stimulering van klimaatprojecten. Daarmee wordt bedoeld dat CO₂ wordt gereduceerd tegen een zo gering mogelijk gemeentelijke bijdrage uit het duurzaamheidsfonds.
- 2 Het duurzaamheidsfonds richt zich op projecten met een ambitieus energiebesparingspotentieel in de Gemeente Gouda. Projecten die vanuit het fonds ondersteund worden gaan verder dan de wettelijke norm of de gangbare praktijk.
- 3 De beoogde omvang van het fonds is € 250.000,-. In 2004 wordt het gedeelte van het ISV-budget dat bestemd is voor duurzame stedelijke vernieuwing aangewend voor het fonds. Het gaat om een bedrag van € 88.000,-.
Voor de jaren 2005, 2006 en 2007 wordt jaarlijks € 54.000,- aangevraagd in het kader van het concerninvesteringsplan, respectievelijk de verdeling van het budget voor nieuw beleid.
- 4 Het energiebedrijf Eneco wordt benaderd voor een financiële bijdrage vanuit de MAP-gelden. Integratie met het SVN-fonds is niet zinvol, vanwege belangrijke verschillen in opzet en doelstelling. Wel kan een integrale kwaliteitsaanpak van het woningbestand, gefinancierd vanuit beide fondsen, tot stand worden gebracht.
- 5 Het duurzaamheidsfonds richt zich zowel op *hardware* en *software* projecten. De eerste leveren rechtstreeks een bijdrage aan de reductie van CO₂ door vraagbeperking, duurzame energie, en vergroting van de energie-efficiency. Het tweede type projecten wordt ondersteund voor zover deze een belangrijke bijdrage leveren aan de vergroting en/of verbreiding van kennis over toepassing van *verdergaande* (duurzame) energieoplossingen met een belangrijke bijdrage aan het klimaatbeleid binnen de gemeente.
- 6 Aanmelding van projecten staat open voor alle doelgroepen van het gemeentelijke milieu- en klimaatbeleid. Dit kunnen in principe individuele personen zijn of organisaties / bedrijven. De gemeentelijke organisatie of instellingen zelf komt niet in aanmerking voor het verkrijgen van een subsidie.
- 7 Het systeem van subsidieverstrekking dient flexibel te zijn, zodat goed ingespeeld kan worden op de aanvragen van doelgroepen. Hiervoor wordt in eerste instantie het principe 'wie het eerst komt, wie het eerst maalt' gehanteerd. De toetsingscommissie bepaalt welke projecten voldoen aan de beoordelingscriteria. Subsidies kunnen worden uitgekeerd totdat het budget is uitgeput. Na een aan het hoofd Ruimtelijke plannen gemandateerd goedkeuringsbesluit van B&W kan de subsidie worden uitgekeerd. De fondsreserve kan in bijzondere gevallen worden aangewend indien het voorgedragen project een groot milieurendement (CO₂-

reductie-effect) heeft en/of een groot uitstralingseffect heeft binnen de gemeente waardoor het draagvlak voor klimaatbeleid kan worden vergroot.

- 8 De toetsingscommissie zal breed worden samengesteld met personen van binnen en buiten de gemeentelijke organisatie. In de toetsingscommissie hebben bij voorkeur zitting: de wethouder milieu en duurzaamheid, de energiecoördinator; het hoofd Ruimtelijke plannen, de regionale duboconsulent, een klimaatadviseur van de provincie / Novem, vertegenwoordiger van Kamer van Koophandel. De toetsingscommissie adviseert de gemeente over de bijdrage per project.
- 9 Geadviseerd wordt om het fonds als een gezamenlijk duurzaamheidsfonds van de Gemeenten Gouda en Waddinxveen te presenteren. De instelling van één toetsingscommissie voor Gouda en Waddinxveen en de werkwijze vanuit een regionaal projectbureau (ondergebracht bij REC) zal een gezamenlijke aanpak van het klimaatbeleid ten goede komen. Bij de toekenning van subsidies zal altijd een eenduidige relatie bestaan tussen financiering en uitgaven (gemeentelijke schot of oormerk).
- 10 Belangrijke actiepunten na de instelling van het duurzaamheidsfonds voor de gemeente zijn:
 - publiciteit en communicatie rond het duurzaamheidsfonds (samen met Waddinxveen);
 - werving van voldoende duurzaamheidsprojecten door kansen te signaleren in de bestaande en nieuwbouw en initiatiefnemers alert te maken op de mogelijkheden van een financiële bijdrage uit het fonds;
 - begeleiding van subsidieaanvragers.
- 11 Na een jaar zal de regeling worden geëvalueerd. Aandachtspunten bij de evaluatie zijn het totale CO₂-reductie-effect in verhouding tot het totale subsidiebedrag, voordelen voor burgers en bedrijven, organisatorische vormgeving en administratieve lasten voor de aanvrager.
- 12 Wanneer het duurzaamheidsfonds succes oogst, kan gezocht worden naar permanente financieringsbronnen. Hierbij kan gedacht worden aan vergroening van de Onroerend Zaak Belasting, de grondprijzen (al dan niet via een statiegeldregeling) of de renteopbrengsten uit de EMH-gelden. Hiermee kunnen structurele prikkels worden gegeven tot het nemen van energiezuinige maatregelen en tegelijkertijd nieuwe middelen worden gevonden voor duurzaamheidsinvesteringen. Om mogelijke concurrentieverstorende effecten te voorkomen zou dit bij voorkeur in regio Midden-Holland verband moeten plaatsvinden. Hiervoor zou binnen de regio een discussie opgestart moeten worden.

CE

**Oplossingen voor
milieu, economie
en technologie**

Oude Delft 180

2611 HH Delft

tel: 015 2 150 150

fax: 015 2 150 151

e-mail: ce@ce.nl

website: www.ce.nl

Besloten Vennootschap

KvK 27251086

Duurzaamheidsfonds Gouda

Plan van Aanpak

Bijlagen

Rapport

Delft, december 2003

Opgesteld door: M.J. (Martijn) Blom

Geïnterviewde personen

Persoon	Organisatie	Functie
M. Warners	Gemeente Gouda	Wethouder o.a. Milieu en Duurzame ontwikkeling
H. van Praag	Gemeente Gouda	Beleidsmedewerker ruimtelijke plannen
G. Schepers	Gemeente Gouda	Energiecoördinator
B.J.J. de Geus	Gemeente Gouda	Beleidsadviseur wonen
C.J.W. Akkerman	Gemeente Gouda	Beleidsadviseur stedelijke vernieuwing
C.K.W. van Splunder	Gemeente Gouda	Directeur bedrijventerrein Gouwe Park
C. Havelaar	VNO NCW West	Secretaris VNO-NCW RijnGouwe
P. de Klerk	Woningstichting het Volksbelang	Directeur
J. Krul	Woonpartners Midden-Holland	Adjunct-directeur
Z. Winkels	Delfts Energie Agentschap (DEA)	Directeur

Selectie interviewverslagen

1.1 Verslag interview de heer Warners, de heer Schepers en mevrouw Van Praag

Financiering

- De wethouder pleit voor een eerste startkapitaal ter grootte van ca. € 250.000,- en aanvullende middelen te reserveren voor de voeding in latere jaren (ca. € 1 mln.). Met het startkapitaal kan eerst ervaring worden opgedaan. Afhankelijk van de uitputting en het succes van het duurzaamheidsfonds (DF) kan de omvang dan per jaar worden bekeken.
- Vergroeningsopties, zoals OZB-differentiatie naar energiekwaliteit van woningen, zijn op dit moment niet aan de orde. De voorgestelde inperking van de OZB van het nieuwe kabinet en de gemeentelijke financiële situatie laten dit nu niet toe. Ook een uitbreiding van de statiegeldregeling t.b.v. financiering van het DF is niet gewenst. Inzet van de gemeente is om de duurzaamheidsambities per project in een sluitende grondexploitatie te verwerken.
- Op de EMH-gelden (of de rente daarvan) wordt vooralsnog geen specifieke claim gelegd. Financiering vindt plaats vanuit de algemene reserve. Wanneer het DF aanslaat zou dit in een later stadium wel aan de orde kunnen komen.
- Wel ligt een combinatie met het huisvestingsfonds (opbrengst aandelen Bouwfonds) voor de hand. Hiermee zou al eerder een zonneboilerinvestering bij een corporatie mee gefinancierd zijn. Ook ligt een combinatie met de ISV-gelden voor de hand, waarbij een specifieke oormerk van deze gelden voor stedelijke vernieuwingsprojecten en duurzaamheid dan wel noodzakelijk is.

Scope en reikwijdte

- DF is primair een instrument om de afspraken die gemaakt zijn in het kader van klimaatconvenant te realiseren. Kosteneffectieve reductie van CO₂ zal een belangrijk uitgangspunt moeten zijn van het DF.
- Dit betekent dat er een open oog moet zijn om duurzaamheidsambities bij grote renovatie of herstructureringsprojecten te financieren ('grote volumes'). Uitgangspunt is telkens dat de gebruikelijke of wettelijke normen binnen de exploitatie van de initiatiefnemer moeten worden gefinancierd en dat alleen een *'extra ambitie'* hierboven op in aanmerking komt voor een bijdrage uit het DF.
- Duurzaamheidsambities voor nieuwe bedrijventerreinen, herontwikkeling of revitalisaties worden binnen grondexploitatie of exploitatie van initiatiefnemers bekostigd. Waar de gemeente geen grond in eigendom heeft, zal zoveel mogelijk "aan de voorkant" afspraken worden gemaakt. Wel kunnen haalbaarheidsonderzoeken worden gefinancierd.
- Biomassa- en windprojecten komen niet in aanmerking voor bijdrage uit DF. Voor wind zijn al afspraken gemaakt in het regionale samenwerkingsverband over de verdeling van lusten en lasten. Nieuwe biomassa-projecten in Gouda zijn niet aan de orde omdat alle bm-stromen al verwerkt worden en de gemeente er als groot aandeelhouder in de huidige composteerfabriek geen belang bij heeft om de hier verwerkte stromen verder te verdelen.

- Ondanks een relatief hoge onrendabele top van zonne-energieopties voor particulieren (en bedrijven), is het gewenst om ook hierin een tegemoetkoming te voorzien.
- Gemeentelijke diensten en instellingen vallen niet onder de doelgroep.
- Ook duurzaamheidsprojecten uit Derde Wereld in aanmerking laten komen voor DF.

Organisatorisch vormgeving

- Ervaringen met fonds Delft interessant.
- Samenwerking op organisatorisch vlak wordt toegejuicht, gemeenten blijven nadrukkelijk zelf verantwoordelijk voor eigen financiële bijdrage (koppeling inkomsten en uitgaven). Hiermee valt de optie om een gemeenschappelijke fonds voor bijv. Gouda en Waddinxveen in het leven te roepen af en blijven op z'n minst gemeentelijke oormerken/schotten bestaan.
- De wethouder heeft tevens voorkeur voor samenwerking in het kader van het duurzaamheidsfonds met de Gemeente Moordrecht.
- Advies- of beoordelingscommissie met externen wordt toegejuicht, mits er duidelijke beoordelingsrichtlijnen zijn die transparant kunnen worden toegepast.

1.2 Verslag interview de heer J.L. Krul, Woonpartners Midden-Holland

- Woonpartners heeft 1/3 deel (2.400) van totale woningbezit (7.000) op het grondgebied van Gouda. De rest staat in Waddinxveen, Zevenhuizen, Moerkappelle.
- Midden-Holland doet al veel aan duurzaam bouwen volgens het standaardpakket:
 - 1 Toepassen van het label Woonkeur, daar waar mogelijk (geen duurzaamheid).
 - 2 Energiebesparendemaatregelen door middel van EPA's, bij het ontwikkelen van groot-onderhoudsprojecten. De meeste adviezen worden opgevolgd.

- 3 Woonpartners kwaliteit in bestaande bouw:
 - dubbelglas in woonkamer en keuken;
 - dakisolatie;
 - HR-ketel met warmwater;
 - ventilatieverbetering door gesloten CV-ketels.
 - 4 Aanbieden van groene stroom (via WoonEnergie) aan huurders is even opgeschort door turbulente marktontwikkelingen. Als de markt is gestabiliseerd, dan pakken de corporaties dit op.
- Doorrekening door Eneco (in het kader van MAP) heeft laten zien dat een energiebesparing van 12% (CO₂-afname van 11%) tot 2012 gerealiseerd wordt. Huidige energiegebruik ligt iets boven het landelijke gemiddelde.
 - Alle bovengenoemde maatregelen gebeuren eigenlijk al standaard. Hiervoor geen duurzaamheidsfonds meer gaan inzetten. Ook niet bij concurrenten, vanwege oneigenlijke concurrentie. Juist om zonneboilers en zon-pv te gaan inzetten en voor huurders betaalbaar te maken, is DF gewenst volgens Krul.
 - Er is weinig inzicht het energiebesparingspotieel bovenop het standaardpakket (traditionele energiesystemen, geen laagtemperatuurverwarming in combinatie met warmtepompen of wk-gasmotoren).

- Suggestie die Krul meegeeft is het DF niet alleen toe te spitsen op energie, maar ook aspecten als duurzaam materiaalgebruik, binnenklimaat, wooncomfort mee te nemen.
- Het is ook belangrijk om te kijken hoe het particuliere woningbezit in Waddinxveen en Gouda benaderd kan worden, naast de doelgroep corporaties. Voorlichting en communicatie zijn dan essentieel om individuele eigenaren te enthousiasmeren voor bijvoorbeeld zonne-energieopties en de maatschappelijke meerwaarde onder de aandacht te brengen. Het moet een product zijn waar men trots op mag wezen.
- Volgens Krul is het beste instrument om ambitieuze energiebesparingsdoelstellingen te halen een goede samenwerking met de gemeenten. Krul noemt het ontwerp van de nieuwbouwwijk Triangel en de aansluiting op de biomassacentrale. Gemeente zou meer van de kennisdata-bank bij corporaties (energiegebruik, materiaalgebruik, watergebruik) gebruik kunnen maken. Gemeenten en corporaties zouden elkaar meer moeten vinden om nieuwe ideeën te genereren en van elkaar te leren. Dat is belangrijke stap om tot nieuwe spin-offs te komen.
- Wil om met zon-pv aan de slag te gaan in nieuwbouw:
 - triangel;
 - herstructurering Gouda:
 - 1 **Korte Akkeren (veel sloop)** -> koop en sociale huur. Huur wordt daarbij deels uit koop bekostigd. Dit heeft wel gevolgen voor financieringslast van zon-pv systemen.
 - 2 **Oost (meer opknappen en opplussen).**
- Enthousiast over woonlastenconvenant.
- Aansluiting zoeken naar CLD-onderzoek bestaande woningbouw.
- Zorg wel voor gelijk speelveld.
- Externe toetsingscommissie met vertegenwoordiging van corporaties wordt toegejuicht. In het kader van openheid van bestuur is evenwel een voorwaarde dat partij zich terugtrekt uit de beoordelingscommissie als eigen project wordt beoordeeld.

1.3 Verslag de heer De Klerk, Woningstichting Volksbelang

- Ook volksbelang heeft 30 jaar ervaring met milieubeleid. Heeft FSC-convenant getekend, hanteert de milieuparagraaf bij het strategisch voorraadbeheer en is bezig met een experiment met zonnecollectoren op het dak van 8 woningen.
- Standaardtechnieken worden al toegepast. Er is vrij weinig bekend over de allernieuwste technieken. Op dit moment duidelijk behoefte aan de inbreng van meer deskundigheid om daarmee een gezamenlijk project tot stand te brengen. Financiering zit dan in het uitwerkingstraject. Innovatie, vooral binnen de gemeentelijke grenzen, is daarmee een cruciaal beoordelingscriterium (komt goeddeels overeen met Woonpartners).
- Level playing field: subsidies uit DF moeten niet naar organisaties die daarmee een achterstand op het energiebeleidsterrein proberen goed te maken. Dus geen wettelijke norm of bestaande praktijk gaan stimuleren.
- Zit een bewoner echt te wachten op 0-Energiewoning zoals in Zoetermeer is gerealiseerd? Om draagvlak onder bewoners (niet geïnteresseerd in energiebesparing of zonneboiler an sich) te verkrijgen, zullen ook bewonerscriteria mee moeten worden genomen. Dit betekent vooral dat men moet kunnen aantonen wat de besparing is in de portemonnee. Het belangrijkste criterium op beleidsniveau zou moeten zijn: hoe groot is de CO₂-reductie van het project.
- Staat positief tegenover externe toetsingscommissie.

Verslag de heer Z. Winkels, Delfts Energieagentschap (DEA)

- Het budget voor het Energiefonds is ca. € 2,27 miljoen voor een looptijd van 10 jaar. Voeding grotendeels vanuit de EZH-gelden. Het geld is primair bedoeld als subsidie op de hardware, daarnaast is er een kleine pot beschikbaar voor de financiering van haalbaarheidsonderzoeken (dit jaar al uitgeput).
- Het Energie Agentschap is een gezamenlijk initiatief van de Gemeente Delft, het energiebedrijf, TUD, Delftse corporaties. Het agentschap is een zelfstandige organisatie, onder leiding van een breed bestuur, dat aan projectontwikkeling doet, subsidieaanvragers begeleidt, en EPA's uitvoert. De overhead en salaris van de directeur worden gefinancierd uit een subsidie van de gemeente, corporaties en het energiebedrijf. Het Fonds loopt vanaf januari 2000, terwijl het DEA ingesteld is vanaf 1 juli 2000. Subsidie vanuit het energiebedrijf is waarschijnlijk afkomstig uit MAP-gelden.
- Ervaring leert dat het moeilijk is om de oorspronkelijke procedure te volgen voor een subsidieaanvraag. De procedure wordt inmiddels niet strikt meer gevolgd en door korte lijnen met de wethouder kan al snel duidelijkheid gekregen of men in aanmerking komt of niet. Dat kan voor bedragen tot € 100.000,-, zonder dat de Raad direct toestemming verleent. Deze duidelijkheid is erg belangrijk voor investeerder.
- Ervaring is verder dat er geen standaardregels of –richtlijnen kunnen worden toegepast voor het subsidiebedrag per techniek. Systemen zijn daar te veel voor in ontwikkeling en is het nog te veel pionierswerk. Beoordeling en toekenning van het bedrag blijft uiteindelijk maatwerk, waarbij een goede onderbouwing van het milieurendement en financiële haalbaarheid wel gewenst / noodzakelijk is.
- **Bedrijven:**
 - IIUE, energetische renovatie: subsidie 13% van de energetische meerkosten (€ 60.000);
 - World Art Centre: zonnedak met maatschappelijke uitstraling. Subsidie o.b.v. van terugverdientijd (tvt). Tvt. teruggebracht van 13 naar 10 jaar door subsidie van € 8.000,-.
- **Corporaties** blijken moeilijk benaderbaar te zijn. Projectleiders worden toch geacht binnen budget te blijven. Moeilijk om add-on technieken in te passen. Projectontwikkeling DEA moet op het juiste moment in onderhoudsplanning aanhaken, anders krijg je helemaal niets voor elkaar.
- Verder is het wel goed om voor de bestaande bouw het EF achter de hand te hebben, aangezien dit de kans verhoogt op cofinanciering vanuit Europese subsidies (INTERREG, DG TREN, etc) of Nederlandse subsidies.
- Er vindt bij de subsidieverstrekking geen toets achteraf plaats of de techniek conform projectplan en begroting is geïnstalleerd. Vaak worden offertes nog wel eens aangepast (benedenwaarts), waardoor het subsidiebedrag te hoog uitkomt. Toets achteraf is een belangrijk leerpunt voor DEA.
- Suggesties: Eneco benaderen voor MAP-gelden. Aanbieding om zitting te nemen in beoordelingscommissie. Belangrijk dus om Energiebedrijf erin te betrekken.